

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МАС-МЕДІА В ПРОЦЕСАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проведено дослідження ролі мас-медіа в процесах демократизації та розвитку громадянського суспільства.

Ключові слова: Демократизація, ЗМІ, громадянське суспільство.

Abstract

The role of mass media in the processes of democratization and development of civil society is studied.

Keywords: Democratization, mass media, civil society.

Вступ

Засоби масової інформації (ЗМІ) є невід'ємним елементом у кожній країні, відіграючи важливу роль у обміні думками та поширенні ідей, які впливають на формування громадської думки. У наш час обсяг інформації настільки великий і різноманітний, що жодна особа або група спеціалістів не в змозі охопити його повною мірою. Саме тому основне завдання ЗМІ полягає в доборі найважливішої інформації та її донесенні до аудиторії в максимально зрозумілій формі. Відбір новин і їхнє трактування в медіа є відображенням суспільних відносин, які змінюються під впливом політичних, економічних і культурних перетворень. В умовах сучасних викликів вивчення впливу ЗМІ на процеси демократизації набуває особливої важливості. Для забезпечення основ демократичної системи, таких як відкриті обговорення, ухвалення рішень та безперервний обмін ідеями й інформацією, роль ЗМІ є надзвичайно важливою. У цій роботі буде проведено дослідження ролі мас-медіа в процесах демократизації та розвитку громадянського суспільства

Результати дослідження

ЗМІ — це ключовий інструмент формування громадської думки, що впливає на сприйняття важливих суспільних та політичних подій. Наприклад, через висвітлення політичних реформ або виборчих кампаній новинні медіа можуть акцентувати увагу на певних кандидатах, тим самим впливаючи на вподобання виборців. Використовуючи соціальні медіа, ЗМІ здатні швидко мобілізувати громадськість, як це відбулося під час "Арабської весни", де вони сприяли організації протестів [1]. Проте іноді медіа поширюють інформацію, вигідну певним політичним силам, що спотворює реальність і підриває довіру громадян. Це особливо актуально для України, де свобода слова часто стикається з обмеженнями, нагадуючи історичні репресії, як у випадку Георгія Гонгадзе, який був убитий через свою журналістську діяльність. Власне, коли з'являються видання, котрі можуть в реальному режимі генерувати щотижневу, свіжу, правдиву інформацію, вони часто стають мішенню для тиску з боку держави чи приватних осіб. Незважаючи на це, українські журналісти продовжують боротися за правдиве інформування суспільства, що є основою демократичних процесів [2].

Демократизація — це процес переходу від авторитарних до демократичних форм правління, що включає інформування громадян і забезпечення прозорості влади. В історії багатьох країн, зокрема посткомуністичних, ЗМІ стали важливим інструментом демократичних змін, підтримуючи вільні дебати і висвітлюючи проблеми, як-от корупцію та порушення прав людини, що сприяло прозорості політичних процесів. Основні функції ЗМІ — інформування громадян, контроль за владою та сприяння публічним обговоренням [3]. Взаємодія ЗМІ та громадянського суспільства є важливим аспектом розвитку активної громадянської позиції, адже медіа створюють платформу для висловлення різних поглядів. Соціальні медіа, зокрема, істотно впливають на мобілізацію громадянських ініціатив, як це було під час Революції Гідності в Україні, де вони дозволили

громадянам організовуватися незалежно від традиційних медіа-структур. Доступ до незалежної та об'єктивної інформації через ЗМІ сприяє формуванню критичного мислення серед громадян, що є ключовим для активної участі в політичних процесах. У контексті політичної трансформації незалежні медіа є необхідними для викриття зловживань влади, що є важливим під час переходу від авторитаризму до демократії. Однак у перехідних політичних системах, таких як Туреччина після спроби перевороту 2016 року, уряди часто намагаються контролювати інформаційні потоки, обмежуючи свободу преси і підживляючи демократичні процеси [4]. Поширення дезінформації та фейкових новин стало серйозною загрозою для демократичних процесів, оскільки це може підірвати довіру до інституцій і сприяти маніпуляціям. Наприклад, під час виборів у США 2016 року фейкові новини вплинули на громадську думку, створюючи розкол серед виборців і посилюючи політичну поляризацію [5]. ЗМІ також можуть слугувати інструментом для підтримки авторитарних тенденцій, коли використовуються для пропаганди та розповсюдження бракованої інформації [6].

Сучасні тенденції у взаємодії ЗМІ та демократизації відзначаються швидким розвитком цифрових медіа та соціальних мереж, які відкривають нові можливості для участі громадян у політичних процесах. Сучасні тенденції у взаємодії ЗМІ та демократизації виявляються через розвиток цифрових медіа та соціальних мереж, що відкривають нові можливості для участі громадян у політиці. М. Кастельє вважає, що людство переживає інформаційно-технологічну революцію, що призводить до формування "мережевого суспільства". Комп'ютерні медіа забезпечують рівний доступ до інформації, зменшуючи суспільну ієрархію і підтримуючи демократію. Інтернет дозволяє швидко розповсюджувати політичну інформацію, ускладнюючи контроль з боку держави. Однак перевірка якості інформації залишається складною, тому інтеграція всіх видів ЗМІ в одну редакцію стає важливим кроком для виживання мас-медіа [7].

Висновки

У цій роботі досліджено, як ЗМІ впливають на процеси демократизації та розвиток громадянського суспільства, виконуючи роль каналу для обміну інформацією та формування громадської думки. Незважаючи на виклики, такі як дезінформація та контроль з боку влади, незалежні медіа залишаються критично важливими для забезпечення прозорості політичних процесів і активної участі громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Arab Spring | History, Revolution, Causes, Effects, & Facts | Britannica. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/event/Arab-Spring> (date of access: 17.10.2024).
2. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. - Вип. 9. - К., 2000. - С. 5 - 7.
3. Володарі думок або кому належить медіапростір України. Cogitations roenam nemo patitur. URL: <https://mikhailzolotarov.blogspot.com/2011/04/blog-post.html> (дата звернення: 17.10.2024).
4. Гордість і страх: Туреччина через місяць після путчу - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/08/160815_turkey_erdogan_putch_gulen_im (дата звернення: 17.10.2024).
5. Stanford study examines fake news and the 2016 presidential election. Stanford Report. URL: <https://news.stanford.edu/stories/2017/01/stanford-study-examines-fake-news-2016-presidential-election> (date of access: 17.10.2024).
6. Слободянюк А. В. Громадська думка як соціальний інструмент політичного режиму [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, Ю. В. Сіденко // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017. - Режим доступу : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2334>
7. Погляди Мануеля Кастельєса на інформаційне суспільство. Реферат. Освіта.UA. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/25179/ (дата звернення: 17.10.2024).

Анатолій Володимирович Слободянюк – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Григорук Надія Романівна – студентка групи 2БС-226, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: grigoruknadia15@gmail.com

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Hryhoruk Nadiia - student of group 2BS-22b, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: grigoruknadia15@gmail.com